

GIÁO DỤC KHỞI NGHIỆP VÀ TRƯỜNG HỌC KHỞI NGHIỆP KINH DOANH: HƯỚNG TIẾP CẬN MỚI TRONG THỜI ĐẠI 4.0

ENTREPRENEURSHIP EDUCATION AND ENTREPRENEURIAL SCHOOL:
A NEW APPROACH IN 4.0 AGE

Nghiêm Phúc Hiếu
Trường Đại học Bà Rịa - Vũng Tàu

TÓM TẮT

Khởi nghiệp kinh doanh sẽ là một trong những yêu cầu của thời đại mới - một kỷ nguyên được gọi là xã hội của công nghệ thông tin và toàn cầu hóa hay nói cách khác là cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0. Theo đó, sự phát triển của các trường học khởi nghiệp kinh doanh giống như hạt nhân của khoa học công nghệ và quá trình vận dụng kiến thức có thể đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển của các quốc gia trên thế giới. Tuy nhiên, xuất hiện một số những rào cản khó khăn, trong đó bao gồm những rào cản về mặt giáo dục và nghiên cứu, điều kiện tài chính, xã hội, văn hóa, sự thiếu gắn kết giữa trường học với cộng đồng và sự phát triển của công nghệ thông tin. Bài viết với mục tiêu đem lại những kiến thức sơ khởi về đề tài tinh thần khởi nghiệp và trường học khởi nghiệp kinh doanh cũng như một số vấn đề liên quan như định nghĩa, tầm quan trọng và sự cần thiết của quá trình tạo ra các trường học cho nhà khởi nghiệp tương lai và nhận diện các rào cản đối với các trường học khởi nghiệp, nhận diện các thử thách mà các trường phải đối mặt trong quá trình hình thành phát triển. Kết thúc bài viết là thảo luận và kết luận, các kiến nghị giúp cho sự phát triển mang tính bền vững của các trường học khởi nghiệp.

Từ khóa: Công nghiệp 4.0, giáo dục, khởi nghiệp, nhà khởi nghiệp, rào cản, sinh viên, trường học

ABSTRACT

Entrepreneurship will be one of the requirements of the new age, an era called information technology society and globalization. Therefore, the development of entrepreneurship schools as a nuclear of science and technology and the application of knowledge can play a role in the development of countries around the world. However, there are some obstacles, including obstacles to education and research, financial conditions, social and cultural problems, lack of communication between the schools and the community and the development of information technology. This paper with the goal of basic knowledge of entrepreneurship and entrepreneurial schools as well as some issues related to it, by definition, importance and necessity of creating entrepreneur schools and to provide conceptual barriers to entrepreneurial schools, considering the challenges that schools face in the establishment and development. End of the article, in discussion and conclusion, the related proposals for the sustainable development of entrepreneurship schools suggested.

Keywords: Industrial 4.0, entrepreneurship, entrepreneurs, education, barrier, student, school

1. GIỚI THIỆU CHUNG

Tinh thần khởi nghiệp rất cần cho sự hình thành và phát triển trong bất kỳ xã hội nào. Theo đó, môi trường khởi nghiệp cũng giống như một nhân tố tăng trưởng, sự phát triển vật chất và các nhân tố ảnh hưởng đến viễn cảnh một xã hội tốt đẹp được cho là dựa vào ảnh hưởng sâu rộng của quá trình thách thức con người trong thời đại cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 đang diễn ra (Clarke, 2004) [1]. Trong kỷ nguyên này, quá trình công

nghệ thông tin và hội nhập toàn cầu hóa diễn ra, vai trò của các trường học ngày càng quan trọng hơn. Với mức độ gia tăng cạnh tranh theo góc độ quốc gia lẫn quốc tế và sự thay đổi nhanh chóng môi trường công nghệ, các trường học đào tạo ra các nhà khởi nghiệp thực sự cần thiết giúp xã hội có thể tăng hiệu quả phúc lợi như an ninh, việc làm, sức khỏe, văn hóa... Mặc dù vậy, hầu hết các trường kinh doanh chỉ đào tạo trong phạm vi khung chương trình đào tạo và các phương pháp giáo dục nhằm đạt được mục tiêu của mình mà không

có bất kỳ ý tưởng gì về tinh thần khởi nghiệp kinh doanh và giá trị tạo ra cho người học vẫn chỉ bó hẹp trong tầm nhìn hạn chế về điểm số mà thiếu hướng đi về chương trình khởi nghiệp kinh doanh thực thụ và sau đó người ta nhận thấy rằng hàng ngàn sinh viên tốt nghiệp ngành kinh doanh không có ý định khởi nghiệp kinh doanh cho dù ý tưởng đã có. Các trường học khởi nghiệp, với mục đích chính là giáo dục sinh viên ý tưởng cũng như hướng tư duy mới và còn có chương trình, chính sách hỗ trợ ý tưởng đó thành hiện thực có thể là nhân tố quan trọng trong quá trình vận động, thổi một nguồn năng lượng mới vào xã hội bằng cách vận dụng những ý tưởng mới giúp mang lại ý tưởng cho quá trình phát triển xã hội và quốc gia (Gander, 1987) [4]. Vai trò quan trọng của giáo dục trong xã hội và văn hóa khiến các trường học khởi nghiệp cũng như các nhà điều hành quản lý giáo dục cần phải đưa ra các phương pháp giáo dục mang tính cách mạng và bền vững trong thời đại 4.0 này. Để giải quyết các khó khăn vướng mắc và quản lý trong phạm vi vĩ mô, nhà quản lý cần phải đưa ra tầm nhìn cao hơn và nhiều sáng kiến mới tốt hơn nhằm cung cấp các nguồn lực xã hội (Shafiqi, 2005) [8] mà trong thời đại này tập trung vào chương trình đào tạo khởi nghiệp trong nhà trường đối với các quốc gia phát triển và đang phát triển. Chương trình này chủ yếu nhằm vào việc tạo ra nguồn nhân lực giàu kinh nghiệm, có tính khoa học cao, có nền tảng đào tạo vững chắc, có thực tiễn và được thiết kế khơi gợi những ý tưởng mới và lập kế hoạch để hiện thực hóa những ý tưởng của người học. Liên quan tới các vấn đề được đề cập ở trên, tác giả cho rằng nhu cầu phát triển của giáo dục khởi nghiệp kinh doanh trong trường học và các trường học là các nhà khởi nghiệp sẽ là một hướng tiếp cận mới.

2. KHÁI NIỆM KHỞI NGHIỆP

Định nghĩa của thuật ngữ nhà khởi nghiệp "entrepreneur" được vay mượn từ tiếng Pháp nó được xuất phát bởi thuật ngữ người buôn bán "dealer". Khởi nghiệp là quá trình đưa ra các ý tưởng kinh doanh mới, việc sử dụng các phương tiện và các cơ hội dựa trên nền tảng kiến thức, kinh doanh, lao động liên quan và kể cả chấp nhận rủi ro (Rahimi, 2001) [6]. Có thể nói khởi nghiệp được ví như là một chiếc cầu nối giữa quá trình khai sinh ý tưởng, sản xuất và dịch vụ, trao đổi thông tin và hàng hóa. Một cách cụ thể hơn, quá trình khởi nghiệp là quá trình cá nhân khởi

ngiệp vận dụng những ý tưởng mới, nhận diện những cơ hội mới và huy động các nguồn lực, từ đó nỗ lực tạo ra các công ty, công việc mới, sự tổ chức và sự đổi mới dần hình thành. Đó còn là quá trình mà liên quan đến sự chấp nhận rủi ro mà rủi ro xuất hiện khi đưa ra sản phẩm và dịch vụ mới cho nền kinh tế (Moghimi, 2001) [5].

Giáo dục khởi nghiệp là một thuật ngữ mới khác với giáo dục truyền thống. Vaidya (2014) [8] cho rằng động từ "giảng dạy" nghĩa là chỉ dẫn, truyền đạt kiến thức và kỹ năng đối với một nội dung hay tư tưởng nhất định. Trong khi đó, động từ "giáo dục" lại mang tính phát triển năng lực vốn có và trí tuệ cũng như tinh thần của người học. Giảng dạy khởi nghiệp và giáo dục khởi nghiệp không hướng về cùng một mục tiêu. Giáo dục khởi nghiệp thích hợp hơn cho sự phát triển trí tuệ, tính cách cá nhân và khuyến khích họ tham gia chủ động vào con đường khởi nghiệp kinh doanh, còn giảng dạy khởi nghiệp thích hợp hơn cho việc truyền tải lý thuyết và thực tiễn về tinh thần khởi nghiệp. Các trường học khởi nghiệp là những trường với mục đích giáo dục khởi nghiệp kinh doanh một cách chuyên nghiệp và ứng dụng điều này vào những lĩnh vực khác nhau trong xã hội để đạt được mục đích phát triển. Trong đó, các giảng viên thực sự khác biệt lớn nhất so với các trường truyền thống. Họ phải am hiểu giáo dục khởi nghiệp, hoạt động riêng lẻ hoặc theo nhóm nhỏ nhưng cần tích cực chủ động tương tác với các giảng viên khác và các đối tượng bên ngoài. Từ đó hình thành nên một mạng lưới toàn trường và rộng hơn nữa trên toàn thế giới nhằm trao đổi các ý tưởng, phương pháp khởi nghiệp hiện đại. Như vậy, đây là một khái niệm trường học mới với đội ngũ giảng viên và người học đều có những tư duy sáng tạo được gắn kết với nhau nhằm mục đích khởi nghiệp thành công.

3. SỰ CẦN THIẾT VÀ XU THẾ PHÁT TRIỂN TRƯỜNG HỌC KHỞI NGHIỆP

Nhìn chung, hệ thống giáo dục từ bậc tiểu học đến đại học, vấn đề đào tạo, chất lượng và sự liên kết phải được cân đối phù hợp với nhu cầu thực tế của xã hội. Cho dù giáo dục có tính đòi hỏi cấp thiết về mặt tinh thần, nhưng kết quả và tác động của nó bao gồm các mục đích vật chất cho sự phát triển kinh tế và tăng trưởng, bao phủ lên toàn bộ xã hội, tất cả các ngành, gồm cả khoa học nhân văn, thực nghiệm hay toán học nhằm đạt được các mục tiêu liên quan (Etaat, 1999) [2].

Trong xã hội, các trung tâm nghiên cứu và giáo dục tồn tại, phát triển trong mối quan hệ tương tác với cộng đồng. Quá trình tăng trưởng và phát triển rất quan trọng và đó là sự đổi mới và vận động không ngừng. Vai trò thực tế của giáo dục được xác định khi nhắc đến vai trò của nó trong sự phát triển toàn diện như phát triển văn hóa, xã hội, chính trị. Như vậy, vấn đề hội nhập và chuyển giao quốc tế về công nghệ ngày càng sâu rộng thì trường học kiến thức cho nhà khởi nghiệp cũng được thúc đẩy và tạo điều kiện thuận lợi nhiều hơn. Hệ thống giáo dục được xem là cơ quan đi đầu trong cộng đồng được kỳ vọng gánh vác vai trò quan trọng trong tiến trình phát triển và điều này không phải là chỉ là nhất thời, trong đó phải kể tới các trường học khởi nghiệp (Hoffman và cộng sự, 2001) [5]. Vì thế, sự phát triển toàn diện và bền vững của công nghệ được dựa trên nền tảng chính là kỹ năng, sự đổi mới, sự phát triển của kiến thức khoa học diễn ra và việc đạt tới sự phát triển khoa học chỉ có khả năng xảy ra với sự xuất hiện của các trường học khởi nghiệp.

4. NHỮNG RÀO CẢN VÀ HƯỚNG GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN TRƯỜNG HỌC KHỞI NGHIỆP

Trong giai đoạn Cách mạng công nghiệp 4.0 đang ngày càng sâu rộng như hiện nay, tình trạng thất nghiệp trải dài, đặc biệt là khi tinh thần khởi nghiệp kinh doanh trong giới trẻ được nhắc đến thường xuyên, sự hình thành các trường học khởi nghiệp trong phạm vi quốc gia phải đối mặt với các khó khăn thử thách thực sự. Những khó khăn này bao gồm:

▪ Rào cản nghiên cứu và đào tạo

Rào cản cho các trường học truyền thống về kinh doanh lẫn trường học khởi nghiệp ở các quốc gia đang phát triển nói chung và Việt Nam nói riêng đó là cơ sở hạ tầng còn kém và lạc hậu cho quá trình giảng dạy, nghiên cứu. Cơ sở hạ tầng này ngoài tính vật chất còn bao gồm khung chương trình đào tạo, chương trình nghiên cứu và khả năng nghiên cứu. Bài giảng của hầu hết các trường được biên soạn thiên về lý thuyết mà thiếu ứng dụng thực tế.

Hầu hết sinh viên đều phải thực hiện các kỹ thi kết thúc môn và chỉ quan tâm làm sao để lấy

được bằng cấp một cách nhanh nhất. Nếu không thiếu những bài giảng thực tế ở trường, đặc biệt trong lĩnh vực kỹ thuật, các sinh viên tốt nghiệp sẽ luôn tự tin, sẵn sàng ra trường đi làm thực tế mà không cần đào tạo lại. Để phát triển trở thành một trường học hoặc chỉ ít một ngành khởi nghiệp kinh doanh chuyên nghiệp có hai chiến lược có thể được áp dụng:

- **Thay đổi chương trình giảng dạy:** Một trong những yếu tố quan trọng nhất của hệ thống giáo dục là chương trình đào tạo. Nó đóng vai trò cốt yếu trong quá trình đạt được các mục tiêu và chính sách giáo dục theo chất lượng lẫn số lượng. Các trường học truyền thống về kinh doanh mới chỉ đơn thuần là "giảng dạy" mà không tập trung vào "giáo dục". Vì vậy, quá trình thay đổi chương trình đào tạo theo hướng nghề nghiệp và hướng tiếp cận khởi nghiệp là thực sự cần thiết và cấp bách. Những nhà hoạch định và nhà quản lý trong lĩnh vực giáo dục nên thực hiện các phương pháp tương ứng với các điều kiện ứng dụng vào thực tế. Các kiến nghị cụ thể:

+ Mở ra ngôi trường hoặc ngành chuyên đào tạo về khởi nghiệp với các chuyên gia giàu kinh nghiệm về lĩnh vực này.

+ Học tập, trao đổi chương trình đào tạo khởi nghiệp với các quốc gia phát triển.

+ Thiết kế chương trình và cuộc thi với định hướng khởi nghiệp kinh doanh trong trường học.

+ Gia tăng các học bổng giáo dục ý tưởng khởi nghiệp nhằm khuyến khích tinh thần sinh viên.

+ Tập trung vào những nhu cầu cụ thể thực tiễn của xã hội khi xây dựng nội dung chương trình đào tạo.

+ Cung cấp bằng chứng về khởi nghiệp thành công trong trường học...

+ Thiết kế những môn học về kỹ năng mềm như tư duy sáng tạo, quản lý thời gian, phương pháp học tập...

- **Thay đổi chương trình nghiên cứu:** Để tạo ra các trường học khởi nghiệp hiện đại, các nhà nghiên cứu nên xây dựng các chương trình theo định hướng chủ động trong đào tạo. Liên quan tới vấn đề này, chúng ta có thể:

+ Khuyến khích tính linh động trong chương trình học và nghiên cứu khoa học của sinh viên.

+ Tạo ra môi trường cho sinh viên thể hiện các ý tưởng của mình bằng những cuộc thi, hội thảo các cấp.

+ Trang bị và phát triển phòng thí nghiệm ứng dụng.

+ Bồi dưỡng tinh thần, tư duy không ngừng sáng tạo của sinh viên.

+ Tạo ra nền tảng cho quá trình thực hành thực tiễn.

+ Tham quan thực tế các nhà máy, phân xưởng, doanh nghiệp kinh doanh.

+ Tiếp xúc và học hỏi kinh nghiệm từ tổ chức nghiên cứu bên ngoài.

+ Liên hệ giữa lý thuyết và thực tế càng nhiều càng tốt...

▪ Rào cản văn hóa

Văn hóa tổ chức là một nhân tố quan trọng trong hành vi tổ chức. Trong tiến trình thay đổi trong trường học, văn hóa tổ chức có thể được xem xét như là một rào cản và là nhân tố thúc đẩy. Để thúc đẩy văn hóa tinh thần khởi nghiệp toàn trường thì giáo viên giảng dạy phải là những nhân tố tiên phong. Từ đó, họ sẽ giúp thúc đẩy văn hóa và tinh thần khởi nghiệp cho cả trường học nói chung và sinh viên nói riêng; văn hóa sẽ kéo theo sự xuất hiện không ngừng các sáng kiến, trí sáng tạo và việc học tập có tổ chức. Văn hóa tốt có thể sẽ trở thành thương hiệu và bản sắc riêng cho trường học. Ở Việt Nam hiện nay, văn hóa theo tinh thần khởi nghiệp trong các trường học về kinh doanh truyền thống vẫn còn đang hình thành và vẫn chưa tạo dấu ấn đậm nét. Theo hướng phát triển thành trường học khởi nghiệp hiện đại có thể cần phải:

+ Hiểu rõ rào cản văn hóa đối với sự phát triển tinh thần khởi nghiệp trong trường học.

+ Thúc đẩy nhận thức về giá trị và khởi nghiệp của sinh viên trong cả nước.

+ Giáo dục cộng đồng cho giáo viên và phụ huynh cần được xem xét.

+ Nhận thức tinh thần khởi nghiệp trong sinh viên lẫn giáo viên cần được hình thành.

Các giáo viên là những người có văn hóa và tinh thần khởi nghiệp có những đặc trưng sau đây:

+ Kiên nhẫn với những ý tưởng mới của sinh viên.

+ Mong muốn được mọi người nhận xét góp ý.

+ Chú ý đến những thái độ khác nhau của sinh viên.

+ Có thể có lòng yêu nghệ thuật và cái đẹp.

+ Tập trung đặc biệt vào những công việc mang tính thực tiễn và ở phòng thí nghiệm.

+ Tự thực hiện ý tưởng khởi nghiệp cho riêng mình.

+ Sử dụng và ứng dụng linh hoạt công nghệ thông tin.

▪ Rào cản về kinh tế và tài chính

Một trong những vấn đề rất quan trọng không thể không nhắc tới đó là vấn đề tài chính. Khó khăn tài chính trong hầu hết các quốc gia đang phát triển khiến cho các trường học chỉ dừng ở một mức độ cho phép, chi tiêu chịu ảnh hưởng bởi cuộc sống con người cần cân nhắc thậm chí ngay cả các giảng viên và nhà nghiên cứu. Điều kiện kinh tế tài chính kém dẫn đến sự chênh lệch giữa khoa học với xã hội và khoa học có thể dễ dàng bị đẩy vào tình trạng trì trệ. Ngoài ra, ngân sách thấp khi phân bổ cho nghiên cứu có thể làm gia tăng sự tăng thất bại và dẫn tới các khó khăn. Nếu có một mối quan hệ lẫn nhau giữa giáo dục khởi nghiệp và kinh tế trong xã hội sẽ giúp chúng ta sẽ có khả năng tháo gỡ những vướng mắc này. Do vậy, Nhà nước và nhà quản lý giáo dục cần có nguồn tài trợ phù hợp để đem lại sự thành công cho nhà trường.

▪ Rào cản quản lý và tổ chức

Cấu trúc tổ chức mang tính tập trung quá nhiều, thiếu tự chủ tài chính của trường học, thiếu sự linh hoạt cấu trúc, thiếu sự thay đổi mang tính thành công trong quản lý, các quy định phức tạp, tất cả các nguyên nhân đó dẫn đến cấu trúc quản trị và tổ chức trong hệ thống giáo dục xa vời với khởi nghiệp. Nhà quản lý và chuyên viên đào tạo

giáo dục cần có những chương trình tập huấn hướng tới sáng tạo cho giáo viên là một chiến lược cần thiết. Ngoài ra còn cần những khóa học quản lý và đổi mới từ phía nhà nước và chính quyền.

- Sự thiếu liên kết giữa giáo dục và các lĩnh vực khác nhau trong xã hội

Vấn đề khác là sự thiếu liên kết giữa trường học và các trung tâm và sản xuất công nghiệp. Khía cạnh này là cần thiết cho sinh viên các trường học nhằm làm quen với các khu công nghiệp và trung tâm thương mại và môi trường, điều kiện lao động trong xã hội. Như vậy, trường học nói chung và trường học khởi nghiệp kinh doanh nói riêng cùng với doanh nghiệp cần phải gắn kết và hỗ trợ nhau không nên tách rời.

- Sự thiếu phát triển công nghệ và công nghệ thông tin

Với sự phát triển toàn cầu hóa và sự gia tăng phát triển thông tin và công nghệ thông tin, tất cả các mặt trong đời sống con người đều đối diện với sự thay đổi chóng mặt. Giáo dục cũng chịu tác động bởi những sự phát triển này và nếu nó không thể theo kịp với những sự phát triển đó, rất khó để tồn tại, duy trì và đổi mới. Thông tin và công nghệ thông tin trong thời gian ngắn trở thành một trong những yếu tố cần thiết trong xã hội hiện đại. Ngày nay đối với nhiều quốc gia, vấn đề đọc, viết và tính toán, hiểu về thông tin và công nghệ thông tin, sự thành thạo các kỹ năng và các thuật ngữ căn bản về công nghệ thông tin truyền thông đóng vai trò hạt nhân trong giáo dục mà cần được chú ý. Giáo dục buộc phải tái cấu trúc để thích nghi với những điều kiện mới như thay đổi tầm nhìn và chính sách của mình, sử dụng thông tin và công nghệ truyền thông thích hợp. Nhà trường cần đào tạo đội ngũ giảng viên thích ứng với thời đại này từ đó thúc đẩy ứng dụng và phát triển công nghệ thông tin cho sinh viên. Một trường học khởi nghiệp tốt khi tất cả mọi thành viên trong đó đều có khả năng sử dụng và ứng dụng công nghệ thông tin thành thạo trong học tập cũng như giảng dạy.

Liên quan đến bài viết này chưa kể đến những rào cản ràng buộc như: vấn nạn mù chữ, nghèo đói, lượng máy tính tin học thấp, môi trường không có kết nối mạng internet, sự thiếu kinh nghiệm làm việc, thiếu sự điều chỉnh về công nghệ, tài chính cho nguồn cung cấp công nghệ thông tin và truyền thông trong một số lĩnh vực...

5. KẾT LUẬN

Tinh thần khởi nghiệp là một trong những cách thức mang tính bền vững được ưu tiên để giáo dục con người, đặc biệt là những người trẻ tuổi cụ thể như sinh viên. Theo đó hoạt động khởi nghiệp phù hợp giúp khắc phục tính bấp bênh công việc trong thị trường lao động phức tạp và giúp tạo ra những công việc mới từ đó dẫn tới sự đổi mới tuy phải chấp nhận rủi ro kinh doanh. Thời đại 4.0 hiện nay là thời đại dành cho những nhà khởi nghiệp xuất phát từ trường học khởi nghiệp. Những chương trình đào tạo được thiết kế chủ yếu nhằm tạo ra những kinh nghiệm mang tính thực tiễn dành cho sinh viên trong quá trình đưa ra các ý tưởng mới và lập kế hoạch để thực hiện chúng với sự hỗ trợ từ nhiều nguồn khác nhau. Chương trình giáo dục với những phương pháp khác nhau được sử dụng giúp nâng cao năng lực cho sinh viên. Liên quan tới vấn đề này, những khó khăn và vấn đề bao gồm nghiên cứu và đào tạo, kinh tế, tài chính, văn hóa, xã hội tổ chức và quản trị, sự thiếu liên kết giữa các trường học và sự thiếu phát triển công nghệ thông tin. Điều quan trọng là, giáo viên và sinh viên cần có những chương trình khởi nghiệp được đưa vào trong hoạt động giảng dạy giúp họ rèn luyện nâng cao năng lực của mình. Các trường học khởi nghiệp cần phát triển theo một số kiến nghị được đưa ra như sau:

- Chương trình nghiên cứu trong trường học như là: khuyến khích ý tưởng mới và các khóa học nghiên cứu.
- Chương trình giáo dục và chương trình đào tạo phải thực tiễn và liên quan tới sự đổi mới theo hướng khởi nghiệp.
- Văn hóa hướng về tinh thần khởi nghiệp trong trường học.
- Chi phí và nguồn tài chính nên được phân bổ phù hợp.
- Chú ý đặc biệt đến sự phát triển của công nghệ thông tin.
- Quốc gia cần mở ra các trường học chuyên về khởi nghiệp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Clarke. B.R. (2004). *The entrepreneurship university demand and response: Theory and practice, tertiary management.*